

Complexnummer: 510462

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Tjaarda's Bos/Belvédère

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

510463, 510464, 510465

Woonplaats

Oranjewoud

Gemeente

Heerenveen

Provincie

Friesland

Locatie van het hoofdobject

Oranjewoud, Berg v. Brongerga/Tj. Bos Bieruma, Ingang wandelpark aan de Bieruma Oostingweg tussen huisnummer 15 en 19

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex Tjaarda's Bos bestaat uit twee HEKPIJLERS met opschrift, een WANDELBOS met eenvoudig padenbeloop en een betonnen UITKIJKTOREN of Belvédère op een kunstmatige heuvel, de zgn. berg van Brongerga, die eertijds is ontstaan ten behoeve van een ijskelder. In 1907 kocht A. Tjaarda de zgn. Berg van Brongerga en het aangrenzende bosperceel tegenover de buitenplaats Klemburg. Hij creëerde er in 1917 één van de attracties bij zijn uitspanning Hotel Heidewoud, later Hotel Tjaarda, nl. een wandelbos met uitkijktoren. Aanvankelijk was deze van hout met een speelgrot aan de voet. In 1924 werd deze toren wegens bouwvalligheid vervangen door de huidige betonnen Belvédère, terwijl de grot verdween. In de geschiedenis van het toerisme in Friesland neemt de dagrecreatie met een bezoek aan Oranjewoud, i.c. hotel Tjaarda, een onuitwisbaar belangrijke positie in. De uitkijktoren is in 1993 gerestaureerd. Op het terrein heeft de Stichting Belvédère een theehuisje 'ter bedde' gebouwd; dit valt wegens te geringe ouderdom buiten de bescherming van rijkswege.

Waardering

Het complex bestaande uit hekpijlers, het wandelbos en de Belvédère is van algemeen cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde:

- vanwege de betekenis van complex in de geschiedenis van het toerisme bij het voormalig lustoord Oranjewoud,

- vanwege de wijze van verkaveling en inrichting van het gebied,
- vanwege de bijzondere betekenis voor het aanzien van het gebied,
- vanwege de gaafheid van de samenstellende onderdelen van het complex, die de waarde van het totaal onderling versterken,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van de aanleg van het complex,
- vanwege het belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek, i.c. gewapend betonbouw.

Monumentnummer*: 510463

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 september 2005
Kadaster deel/nr: 11182/72

Monumentnaam**

Belvédère

Complexnummer

510462

Complexnaam

Tjaarda's Bos/Belvédère

Woonplaats*

Oranjewoud

Gemeente*

Heerenveen

Provincie*

Friesland

Locatiennaam

Oranjewoud, Berg v. Brongerga/Tj.
BosBieruma

Locatieomschrijving

Ingang wandelpark aan de Bieruma Oostingweg tussen huisnummer
15 en 19

Kadastrale gemeente*

Mildam

Sectie*

N

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

622

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

De BELVEDERE of uitkijktoren is 20 meter hoog en staat op de zgn. "Berg van Brongerga", die een hoogte heeft van 10 meter. De uitkijktoren bevindt zich op het perceel bekend als Tjaarda's Bos. De achzijdige skeletbouw is in 1924 gebouwd en behoort daardoor tot de oudste uit gewapend beton opgetrokken bouwwerken in Friesland en is de enige betonnen belvédère in Nederland. De uitkijktoren werd gebouwd in opdracht van A.W. Tjaarda, eigenaar van de uitspanning Heidewoud, thans Tjaarda genaamd. Het ontwerp en de uitvoering was van de fa. Boltje & Buwalda, Betonbouwers uit Heerenveen. De toren is gerestaureerd in 1993, bij welke gelegenheid de constructie met behulp van nieuwe wapening en spuitbeton zowel is versterkt als verstijfd. Ondanks deze ingreep is het open karakter van de toren maximaal bewaard gebleven.

Omschrijving

De ruimtelijke constructie van de Belvédère is gefundeerd in de Berg van Brongerga (zie rijksmonument 510464). De achzijdige skeletconstructie bestaat uit acht zeer dunne kolommen gewapend beton van 17 x 20 cm en 20 meter hoog op een grondvlak van 4,60 x 4,60 meter. De tegenover elkaar staande kolommen worden om de 4,60

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

meter door betonbalken met elkaar verbonden. De naast elkaar gelegen balken kruisen elkaar steeds te halverhoogte. Aan de binnenzijde van de kolommen zijn negen 12-treeds steektrappen met vierkante trapspijlen en trappalen en acht bordessen gebouwd, die de toren stijfheid geven. De op uitkragingen rustende bordessen zijn 40 centimeter uitgebouwd, behalve de twee onderste en de bovenste. De bovenzijde van de toren wordt afgedekt door een uitkragend plateau van 6 x 6 meter. Het plateau heeft een balustrade met vierkante balusters; de hoekstijlen hebben een afdekplaat. De bovenzijde van de leuning, trappalen en afdekplaten zijn ingelegd met kiezelsteentjes. In het midden van de eerste dwarsverbinding tussen de kolommen boven de eerste steektrap is een betonnen gedenksteen aangebracht. Het opschrift luidt: DEZE BELVEDERE GEHEEL VAN / GEWAPEND BETON WERD GESTICHT / IN DEN JARE 1924 DOOR / A.W. TJAARDA TE ORANJEWOUDE / EN ONTWERPEN EN VERVAARDIGD / DOOR DE FA. BOLTJE EN BUWALDA / TE HEERENVEEN. //

Waardering

De Belvédère is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de hoge mate van belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling, met name die van de recreatieve ontwikkelingen in het gebied Oranjewoud,
- vanwege de zeer hoge mate van belang als bijzondere uitdrukking van een technische ontwikkeling, m.n. van de betonbouw in Friesland,
- vanwege het belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek, i.c. gewapend beton-bouw,
- vanwege de hoge mate van bijzondere betekenis voor het aanzien van de streek,
- vanwege de hoogwaardige kwaliteit van het bouwwerk in relatie tot de omgeving als uitkijkpunt,
- vanwege de hoge mate van typologische zeldzaamheid van de belvédères in het algemeen en van die in beton in het bijzonder.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Belvédère

Monumentnummer*: 510464

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 september 2005
Kadaster deel/nr: 11182/72

Complexnummer

510462

Complexnaam

Tjaarda's Bos/Belvédère

Woonplaats*

Oranjewoud

Gemeente*

Heerenveen

Provincie*

Friesland

Locatiennaam

Oranjewoud, Tjaarda's Bos/Belvédère

Locatieomschrijving

Ingang wandelpark aan de Bieruma Oostingweg tussen huisnummer 15 en 19

Kadastrale gemeente*

Mildam

Sectie*

N

Kad. object*

Mildam

N

Appartement

Grondperceel

720

622

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Het WANDELPARK behorend bij de Belvédère werd vermoedelijk in 1917 aangelegd. Tien jaar eerder, in 1907, kocht de logementhouder A.W. Tjaarda de kunstmatig aangelegde, zgn. Berg van Brongerga en het aangrenzende opstreckende bosperceel. Vermoedelijk is een deel van het bosperceel in 1917 gekapt ten behoeve van o.a. de houten uitkijktoren op de verhoging en is een ander deel heringericht als wandelpark in Gemengde tuinstijl.

Omschrijving

Het wandelpark heeft een langgerekte vorm als gevolg van de historische verkavelingsstructuur en wordt van de weg gescheiden door een wal. Het padenbeloop is zeer eenvoudig en bestaat uit een enigszins verhoogd en slingerend wandelpad in het midden van het perceel ingeplant met hulst en vliegden; holle paden in de vorm van een 8, die het middenpad kruisen met bolle perken; vanaf het uiteinde van de achtvorm een rechte beukenlaan, die naast de Belvedere uitloopt op een tamelijk open terrein waarop voorheen een speeltuin. Het pad naar de toren bestaat uit betontreden.

Waardering

Het wandelpark bij de Belvédère is van algemeen cultuurhistorische waarde:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de betekenis van het park als onderdeel van het complex,
- vanwege de wijze van verkaveling en inrichting van het gebied,
- vanwege de bijzondere betekenis voor het aanzien van het gebied,
- vanwege de eenvoudige aanleg die de waarde van het complex verhoogt,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van de aanleg.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Wandelpark

Monumentnummer*: 510465

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 september 2005
Kadaster deel/nr: 11182/72

Complexnummer

510462

Complexnaam

Tjaarda's Bos/Belvédère

Woonplaats*

Oranjewoud

Gemeente*

Heerenveen

Provincie*

Friesland

Locatiennaam

Oranjewoud

Locatieomschrijving

Tjaarda's Bos

Kadastrale gemeente*

Mildam

Sectie*

N

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

720

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Twee HEKPIJLERS flankeren de toegang tot het zgn. Tjaarda's Bos.

Samen met een aardwal sluiten ze het terrein van de openbare weg af.

Omschrijving

Twee betonnen hekpijlers met een nieuw houten draaihek. In diepreliëf op de linker pijler TJAARDA'S; op de rechter pijler BOS.

Waardering

De twee hekpijlers zijn van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als contemporaine erfafscheiding, onderdeel uitmakend van het complex,
- als eenvoudig en in materiaalgebruik overeenkomstig onderdeel van het complex, dat daardoor de waarde van het geheel verhoogt.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Erfafscheiding(D)

Functie

Hekpijler

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument